

İmâm-ı Rabbânî

Hindistan'da yetişen büyük İslâm âlimi ve büyük velî. Adı, **Ahmed bin Abdülehad**'dir.

1563 (H. 971) senesinde aşûre günü Hindistan'ın Serhend şehrinde doğdu.

1624 (H. 1034) te doğduğu yerde vefât etti.

İnsanların, îtikad, ibâdet ve ahlâk husûsunda doğruyu öğrenmelerini, öğrendikleri ile amel etmelerini sağlayan, insanları Allahü teâlânın rızâsına kavuşturmak için rehberlik eden ve kendilerine Silsile-i aliyye denilen İslâm âlimlerinin yirmi üçüncü halkasıdır. **Hazret-i Ömer**'in "radiyallahü anh" soyundan olup babası ve dedelerinin hepsi, zamanlarının büyük âlimi, salih, faziletli kimseleriydi.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri doğduktan bir müddet sonra hastalanınca babası onu kendi hocası **Şah Kemal Kıhteli Kâdirî**'ye göstermiş, o da; "**Korkma bu çocuk çok yaşayacak ve büyük bir zât olacak.**" buyurup, elinden tutarak ağzından öpmüş ve mânevî feyzlere kavuşturmuştur.

İlk tahsilini babasından okuyup, Arapçayı öğrenmiş, küçük yaşında Kur'ân-ı kerîmi ezberlemiştir. Sesi güzel olduğundan bülbül gibi okurdu. Çeşitli ilimlere âit küçük kitapları ezberlemiş, sonra Siyalkut şehrine gidip büyük âlim **Mevlânâ Kemâleddîn-i Keşmîrî**'den aklî (fizik, kimya, biyoloji, matematik vs.) ilimleri gâyet iyi okumuştur. **Kâdî Behlûl-i Bedahşânî**'den de naklî, yâni dînî ilimleri okuyarak icâzet (diploma) almıştır. On yedi yaşındayken tahsilini tamamlayıp, aklî ve naklî (kelâm, fıkıh, tasavvuf) ilimlerin hepsinden icâzet aldı.

Tahsili esnâsında babası vâsıtasıyla Kâdirî ve Çeştî yollarının büyüklerinden feyz aldı. Babası hayattayken, ilim öğretmeye başladı. Bu sıralarda **Risâlet-üt-Tehlîliyye**, **Rîsâlet-i Redd-i Revâfıd**, **İsbât-ün-Nübüvve** ve başka birçok risâle ve kitap yazmıştır. Edebiyata çok meraklı olup, fesâhatı, belâğatı, sür'at-i intikâli(çabuk kavrayışlılığı), zekasının üstünlüğü herkesi hayrette bırakıyordu.

Bu kadar ilmi ve herkesin üstünde olgunluğu ile birlikte kalbi Ahrâriyye büyüklerinin aşkı ile yanıyor, bu yolda yazılmış kitapları okuyordu. Babasının vefatından bir sene sonra, hacca gitmek üzere Serhend'den yola çıktı. Hindistan'ın hükümet merkezi olan Delhi şehrine gelince orada büyük veli Muhammed Bâkî-billah hazretlerini ziyâret etti. Huzuruna girince kalbinde bir nur parladı. Mıknatısın iğneyi çektiği gibi çekilip, duymadığı, bilmediği şeyler kalbine doldu. Hacdân sonra uğrayıp istifâde etmeyi niyyet ettiyse de, kalbindeki sevgi ve arzu, kendisini bırakmayıp, ertesi gün huzuruna gelerek Ahrâriyye feyzine kavuşmak şevkini bildirdi. Edeple ve can kulağı ile hocasının sözlerine ve hallerine bağlandı. Yüksek kâbiliyeti ve bütün varlığı ile çalışıp, hocasındaki bütün kemâlât, olgunluklar ve üstünlükler kendisinde hâsıl

oldu. Hocası Muhammed Bâkî-billah, zamanının büyüklerinden bâzı dostlarına yazdığı bir mektupta şöyle buyurmuştur:

“Serhend şehrinden bir genç geldi. İlmi pekçok, her hareketi ilmine uygun. Birkaç gün bu fakirin yanında bulundu. Onda çok şeyler gördüm. Dünyayı nurla dolduracak bir güneş olacağını anlıyorum.”

İmâm-ı Rabbânî, hocasının lütfu ve himmeti ile iki ay içinde kimsede görülmeyen hallere kavuştu. Birkaç ay sonra hocası Muhammed Bâkî-billah’tan kayıtsız, şartsız icâzet aldı. Böylece tasavvuf ilminde ve hâllerinde de yüksek dereceye kavuştuktan sonra memleketi olan Serhend’e dönmesi emrolundu. Hocası talebesinden çoğunun yetiştirilmesini de ona bırakıp, onları da arkasından Serhend’e gönderdi. Hocası onun için şöyle buyurdu: “Kalplere devâ, ruhlara şifâ olan bu tohumu Semerkand ve Buhârâ’dan getirip, Hindistan’ın bereketli toprağına ektim. Taliplerin yetişip kemâle gelmesi için uğraştım. O (İmâm-ı Rabbânî) her dereceyi aşıp, üstünlüklerin sonuna varınca, kendimi aradan çekip, talebeyi ona bıraktım.”

İmâm-ı Rabbânî hazretleri memleketine gelince ilim öğretmeye, tasavvuf ve mârifet nurlarını dünyâya yaymaya, tâlipleri yetiştirmeye ve yükseltmeye başladı. Şöhreti her yere yayılıp, her taraftan âşıkları, onun ilminden, nûrundan faydalanmaya geliyordu. Talebelerine **Beydâvî Tefsîri, Sahîh-i Buhârî, Mişkât-i Mesâbih, Avârif-ül-Meârif, Pezdevî, Hidâye ve Şerhi Mevâkıf** gibi bâzı din kitaplarını ders olarak mükemmel bir şekilde okuturdu. Ömrünün son zamanlarında dahi talebelerine ilim tahsilini sıkı sıkı emreder buna çok önem verirdi. Herkesin kalbini ilim ve nur ile dolduruyor, Muhammed aleyhisselâmın dînini canlandırıyor ve kuvvetlendiriyordu. Zamanının pâdişahlarını, vâli, kumandan, âlim ve hâkimlerini çok tesirli mektupları ile dîne, sünnet-i seniyyeye teşvik ediyor, çok âlim ve evliyâ yetiştiriyordu. Allahü teâlâ ona öyle bir ilm-i bâtın ihsan etmişti ki, kendine mahsus olan ilimleri de cihâna yaydı. Hocası da bu yeni ilimlere kavuşmak için huzuruna gelir, hürmetle otururdu. Hatta birgün geldiği zaman, kendisini kalbi ile meşgul görüp, odaya girmedi, hizmetçiye de haber verip, “Rahatsız etme!” dedi ve sessizce kapıda bekledi. Bir müddet sonra İmâm-ı Rabbânî hazretleri kalkıp; “Kapıda kim var?” deyince, üstadı; “Fakîr Muhammed Bâkî.” dedi. Bu ismi duyunca kapıya koşup, edep ve tevâzû ile karşıladı. Hocası kendisine çok müjdelere vermiş, dostlarına medhetmiş ve öleceği zaman bütün talebelerine ona tâbi olmalarını emretmişti.

Zamanın âlimleri İmâm-ı Rabbânî hazretlerine “Sıla” ismi ile hitap ettiler. Sıla, birleştirici demektir. Çünkü o, tasavvufun İslâmiyetten ayrı bir şey olmadığını İslâmiyete uygun bir şey olduğunu ispat ederek, ahkâm-ı İslâmiyye ile tasavvufu vasletmiş, birleştirmiştir. Bir mektubunda da; “Beni iki deryâ arasında sıla yapan Allahü teâlâyâ hamd olsun.” diye duâ etmiştir. Hadîs-i şerîfte; “**Ümmetimden Sıla isminde biri gelir. Onun şefâati ile çok kimseler Cennete girer.**” buyrulur, onun geleceği haber verilmiştir. Bu hadîs-i

şerîf, İmâm-ı Süyûtî'nin **Cem'ül-Cevâmî** kitabında vardır.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri, **Müceddîd-i Elf-i Sâni**'dir. Yâni hicrî ikinci bin yılının müceddididir. Eski ümmetler zamanında, her bin senede yeni din getiren bir Resûl gönderilirdi, yeni din önceki dîni değiştirir, bazı hükümleri kaldırırdı. Her yüz senede de bir Nebî gelir, din sâhibi peygamberin dînini değiştirmez, kuvvetlendirirdi. Hadîs-i şerîfte, bu ümmete ise her yüz yıl başında İslâm dînini kuvvetlendiren bir âlim geleceği haber verilmektedir. Peygamber efendimizden sonra peygamber gelmeyeceğine göre, kendisinden bin sene sonra, İslâm dînini her bakımdan ihyâ edecek, dîne sokulan bid'atleri temizleyip, asr-ı saâdetteki temiz hâline getirecek, din ve fen ilimlerinde tam vâris, âlim ve ârif bir zatın olması lâzımdı. Hadîs-i şerîfler bunu bildirmektedir. Bu mühim hizmeti İmâm-ı Rabbânî hazretleri yapmıştır. Bütün İslâm âlimleri bu zâtın o olduğunda ittifak etmişlerdir. Peygamber efendimizden tam bin sene sonra ilim ve irşâd kürsüsüne mutlak olarak oturup, cihânı Resûlullah'ın nurları ile aydınlattı, bid'atleri temizleyip İslâm dînini ihyâ etti. Başta vahdet-i vücûd bilgileri olmak üzere daha birçok yanlış anlaşılan meseleleri gâyet açık bir şekilde izah ederek insanların zihinlerini ve kalplerini yanlış ve bozuk inanışlardan, bid'atlerden temizledi; hakkı bâtıldan ayırıp, Peygamber efendimizin, hak, doğru yol olduğunu haber verdiği Ehl-i sünnet îtikâdını her yere yaydı. Genç ihtiyar herkes ve birçok âlim onun etrafında toplandı. Kendisine ilk defâ Müceddîd-i Elf-i Sâni ismini veren, zamanının en büyük âlimlerinden Abdülhakîm-i Siyalkûtî'dir. O zamanın diğer büyük âlimleri de onu methetmiş, övmüştür.

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin dîne yıllarca yaptığı bu büyük hizmetleri ve sağlam, iknâ edici delillerle kendilerinin çürütüldüklerini gören bâzı sapık kimseler ona cephe aldılar ve iftirâ etmeye başladılar. O zamanın Sultanı Selim Cihângir Hanın devlet adamları, hatta büyük veziri ve baş müftîsi ve etrâfındakiler Şiî idiler (Bkz. Şiîlik). Halbuki İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin birçok mektupları ve bilhassa ayrıca yazdığı **Redd-i Revâfid** risalesi, Şiîlerin bazılarının yanlış yolda olduklarını bildirmekteydi. Hindistan'daki îtikatları bozuk olan bu insanlar, Sultâna gidip İmâm-ı Rabbânî hazretleri hakkında çeşitli iftiralarda bulunarak şikâyet ettiler. Sultan, oğlu Şah Cihan'ı gönderip İmâm-ı Rabbânî hazretlerini, evlatlarını ve yetiştirdiği talebelerini çağırıp, hepsini öldürmeye karar verdi. Bunun üzerine Şah Cihân, bir müftî ile yanına gitti. Sultana secde câiz olduğunu gösteren bir fetvâyı da götürdü. Onun üstünlüğünü biliyordu. Babama secde edersen seni kurtarabilirim, deyince, İmâm-ı Rabbânî hazretleri bu fetvânın zarûret zamânında izin olduğunu, azîmet ve din bütünlüğünün secde etmemek olduğunu, ecel gelince, ölümden hiçbir şeyin kurtaramayacağını söyledi ve secde etmeyi kabul etmedi. Çocuklarını ve talebelerini bırakıp sultana yalnız gitti. Kendisine yapılan iftiralara karşı sultana o kadar güzel ve doyurucu cevap verdi ki, sultan yüksek hakikatleri anlayabilecek birisi olmadığı halde, neşelendi ve serbest bırakıp özür diledi. Hattâ o, sultana kendisine yapılan iftirâların asılsız olduğunu açık delillerle anlatırken, orada

bulunan ateşe tapıcı Hinduların büyük bir kumandanı onun dinde olan kuvvetini, sözlerini, lezzet ve kıymetini görerek Müslüman oldu.

Sultânın iknâ olduğunu, kendi uğraşmalarının boş olduğunu gören iftirâcı sapıklar; “Bunun adamları çoktur. Sözleri bütün memlekette yürürlüktedir. Bunu serbest bırakırsak bir karışıklık çıkabilir.” diyerek uzun konuşmalardan sonra sultanı aldattılar. Sultan, İmâm-ı Rabbânî hazretlerini memleketin en sağlam ve korkunç kalesi olan Guvalyar Kalesine hapsedilmesini emretti ve hapsedildi. Bu hâdiseye çok üzülen talebeleri sultâna isyan etmek istediler. Bunu yapabilecek güçteydiler. Fakat İmâm-ı Rabbânî hazretleri onları rüyâlarında ve uyanıkken bu işten men etti. Sultana hayır duâ etmelerini emredip; “Sultanı incitmek bütün insanlara zarar verir.” buyurdu. Kendisi de sultana hep hayır duâ ediyordu. Sultanın veziri koyu bir muhâlif olduğundan zindanda İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin başına kardeşini tâyin etmiş ve çok şiddetli davranmasını emretmişti. Bu görevli ise ondan çeşitli kerâmetler, üzülmek yerine heybet, sabır ve hatta neş’e görerek tövbe etti. Muhâlefeti bırakıp Ehl-i sünneti seçti ve onun hâlis talebelerinden oldu. Kalede hapiste bulunan insanlar, onun bereketi ve sohbetleri ile müslüman olmakla şereflendiler. Birçok günâhkar tövbe etti. Hatta bâzıları yüksek âlim oldu. İmâm-ı Rabbânî hazretleri kalede iki veya üç sene kaldıktan sonra, sultan yaptığına pişman oldu. Hapisten çıkarıp ikram ve ihsân eyledi. Bir müddet, asker arasında kalmasını istedi. Sonra serbest bırakıp, hürmetle vatanına gönderdi. Hapisteki bu sıkıntılardan ve uğradığı dertlerden sonra evvelce bulundukları hallerin ve makamların binlerce üstünde derecelere yükselmiş olarak memleketine döndü.

İmâm-ı Rabbânî hazretlerini hapsedtiren Selim Cihangir Hânın oğlu Şâh Cihan, pâdişâh olmak için babasına karşı geldi. Askeri çok ve babası tarafındaki kumandanların çoğu kalpten kendisine bağlı olduğu halde zafer kazanamadı. O zamanın evliyâsından birine hâlini anlatıp duâ istedi. O velî dedi ki; “Senin zafer kazanman için vaktin dört kutbunun sana duâ etmesi lâzımdır. Bunlardan üçü seninle beraber ise de, en büyükleri olan dördüncüsü bu işe râzı değildir. O da İmâm-ı Rabbânî Müceddîd-i Elf-i Sâni hazretleridir.” Şah Cihân, İmâmın huzuruna gelip duâ etmesi için yalvardı. Fakat, babasına karşı gelmesine mâni olup nasihat etti; “Babana git elini öp, gönlünü al; yakında vefât edecek, saltanat sana kalacaktır.” diye müjde verdi. Şah Cihân emirlerini dinleyip arzusundan vazgeçti. Az zaman sonra 1627 (H. 1037) de babası vefât edince saltanata kavuştu.

Müslümanların zayıf düştüğü; küfrün, sapıklığın zulmetin, felsefecilerin ve bozuk tarikatlerin her tarafı kapladığı bir zamanda, yüz binlerce kâfir, İmâm-ı Rabbânî’nin elinde Müslüman oldu. Çok sayıda fâsık ve fâcir onun güzel hallerini görüp, sohbetini işitip tövbe ederek sâlih Müslüman oldu. Uzaktan yakından çok kimseler rüyâda ve uyanıkken onu görerek yanına koşmuş, huzuruna geldiklerinde gördüklerini aynen bulmuşlardır. Âlim, sâlih, genç, ihtiyar binlerce kimse onu görüp, sohbetinde bulununca feyz alarak kalpleri zikreder olmuştur.

İmâm-ı Rabbânî, İslâm dîninde her sözü senet olan, Ehl-i sünnetin temel direklerinden çok büyük bir âlim ve velîdir. Kelâm ilminde müctehiddir. Kendisinden önceki birkaç asırda İslâmiyete çok sinsi bir şekilde sokulmak istenen felsefe düşüncelerini tamâmen temizlemiş, yazdığı mektuplar ve kitaplarla kıyâmete kadar bu yoldaki bütün suâllere cevap teşkil edecek îzâhlar ve açıklamalar yapmıştır. Daha 18 yaşındayken yazdığı **İsbât-ün-Nübüvve** kitabı ile peygamberleri filozoflardan kesinlikle ayırarak, peygamberlerin Allah'ın dînini bildiren peygamberleri; filozofların ise, yalnız aklını rehber edinmiş herhangi insanlar olduğunu açıkça ve kesin delillerle isbat etmiştir. Böylece peygamberliğe inanmayanların, peygamberleri filozof zanneden veya onlarla bir tutmaya kalkışanların ne kadar yanlış düşündüklerini göstererek İslâm dînine insan düşüncesi ve fikri karıştırmak ve böylece dîni zamanla değişir hâle getirmek isteyenlerin yolunu kapatmıştır. Büyük Ehl-i sünnet âlimleri ve evliyâlarının da ancak Peygamber efendimizin tam izinde yürüyen yüksek insanlar olduğunu belirterek bunlara da filozof diyenlerin bu sözlerinin ne kadar yanlış olduğunu göstermiştir. Daha sonraki asırlarda ve zamanımızdaki filozofların her türlü sözlerine onun eserlerinde bol bol cevaplar bulunmaktadır.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri, tasavvufun bütün inceliklerine ve en yüksek kemâllerine ererek, Muhyiddîn-i Arabî, Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî, Bâyezîd-i Bistâmî ve Cüneyd-i Bağdâdî başta olmak üzere kendisinden önce yaşamış velilerin sekr (tarikât sarhoşluğu) hâlindeyken söyledikleri ve iyi anlayamayanları şaşırtan yüksek sözlerini, vahdet-i vücud bilgilerini gâyet net bir şekilde açıklamış, bu büyüklerin yanlış anlaşılacak düşmanlık yapılmasına mâni olmuştur. Tasavvuf deryâsından bol bol saçtığı yüksek mârifetler, belîğ ifâdeler ve fasih sözleri ile bâzı evliyânın dahi kâfi şekilde anlamak ve anlatmaktan âciz kaldığı yüksek hakikatleri candan arzulayanlara sunarak bu sonsuz deryânın susuzlarının harâretini teskin etmiş, yolunu şaşırmışlara doğru yolu göstermiş, aşağı derecelerde takılıp kalanları çok yükseklerle çıkarmıştır. Sorulan bütün suallere cevaplar vererek tasavvufta iyi anlaşılmayan bir yer bırakmamıştır. Tasavvufî kelime ve terimleri çok mükemmel bir şekilde yeniden açıklayarak bu konulardaki karışık ifade ve bilgilerin arkasında saklanarak Müslümanları kandıran ve şaşırtan câhillerle, dünya düşkünü bozuk tarikâtçilerin maskelerini indirmiş, bu hususta esaslı görüşleri açıklamış, bütün bu isim ve sıfatların vasıflarını, asıllarını ve hakikatlerini gözler önüne sermiştir. Böylece bu yoldan ve tasavvuf kelimesi perde edilerek İslâm dînine bozuk inanç ve ibâdetlerin, uydurma merâsim ve toplantıların, her türlü sapıklık ve hurâfelerin girip yerleşmesini önlemiştir. Vilâyetin ve velîliğin olağanüstü şeyler göstermek demek olmadığını, asıl velîliğin Allahü teâlâyı unutmamak ve Allahü teâlânın isimlerine, sıfatlarına ve fiillerine olan mârifet, yakınlık olduğunu, tasavvufun, İslâm dîni dışında ayrı bir yol değil, bizzat dînimizin içinde emir ve yasakların kolaylıkla yapılmasına yardımcı olan Allahü teâlâyı muhabbet yolu olduğunu çok veciz şekilde izah ederek din bilgisi

az olanların ve hakîkî tasavvuf ehli olmayanların insanları kandırmalarına ve böylelerinin mârifet ve kerâmet sâhibi hakîki velîlerle karıştırılmasına mâni olmuştur. Kısacası onun tasavvuf deryâsında çözemediği bilmece, haber vermediği esrâr kalmamıştır.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri, kitaplarında, mektuplarında, sohbetlerinde ve günlük hayatında bütün bid'atlerle (dîne sonradan ilâve edilen hurafelerle) şiddetle mücâdele etmiş, bunları bir bir ayıklayarak unutulmuş olan nice sünnetleri, hatta farzları yeniden meydana çıkarmıştır. Bid'atlerin en çirkininin îtikadda (inançta) ortaya çıkanlar olduğunu bildirerek, bunlarla ve ibadetlere sokulmak istenen bid'atlerle mücâdele etmiş, her sözü ve işinin sünnete uygun olmasına pekçok titizlik göstermiştir.

Ayrıca zamanındaki bütün fen ilimlerini en üstün şekilde biliyordu. Fen bilgileri üstüne yaptığı açıklamalar bu ilimlerin mütehassıslarını hayrette bırakmıştır. Meselâ elektronların çok hızlı dönüşlerinden dolayı atomların içinin ve böylece maddelerin dolu sanıldığını, halbuki boş olduğunu ilk olarak bundan dört yüz sene önce açıklamıştır. Bu husus, fen adamları tarafından ancak 20. yüzyılda ve uzun deneyler sonucu anlaşılabilmiştir.

Kerâmetleri

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin her an kerâmetleri görölürdü. Bedreddîn-i Serhendî, İmâm'ın 60 binden fazla kerâmeti olduğunu bildirmektedir. Bunlardan bâzıları şunlardır:

Kıymetli talebelerinden Seyyid Cemâl şöyle anlatmıştır: “Bir çölden geçiyordum, âniden önüme bir arslan çıktı. Yalnızlık korkusundan ve bu yırtıcı arslanın heybetinden, titremeye başladım. O sahrada, bu arslanın önünden kaçmaya imkân bulamadım. Hocam İmâm-ı Rabbânî'yi hatırlayarak ondan yardım istedim. Birdenbire gördüm ki, elinde baston olduğu hâlde acele geldi. Elindeki bastonu ile o korku bilmez heybetli arslana vurdu. Bu hâli görünce birden irkilip dikkatle baktım, arslan süratle kaçıp gitti. Hocamı da bir daha göremedim.” İmâm-ı Rabbânî hazretleri talebeleri ile birlikte bir köye gitmek üzere yola çıkmışlardı. Bir sahraya geldikleri sırada hava çok sıcak ve tozluuydu. Talebeleri bunaltıcı havada susamışlar ve sıcaktan rahatsız olmuşlardı. İmâm-ı Rabbânî hazretleri gözlerini semâya dikerek duâ edince birkaç adım yürümeden bir parça bulut göründü ve hepsini gölgeledi. Toz kalkmayacak ve çamur olmayacak kadar yağmur yağdı. Havanın harâretini düşüren hafif bir rüzgâr da esti.

Talebelerinden biri şöyle anlatır: “Bir yolculukta hocamız bir kervansarayına indiler. Âniden dostlarına: Bugün buraya bir belâ geleceğini ve herkese sirâyet edeceğini görüyorum. Arkadaşlarımız birbirlerine söylesinler herkes; “Bismillâhillezî lâ yedurru me'asmihi şey'ün fil'-ardı velâ fissemâi ve hüvessemîul-alîm” ve “Eûzübikelimâtillâhittâmmâti min şerri mâ halak” duâlarını tekrar tekrar okusunlar. Çünkü bu duâyı kim okursa, Allahü teâlânın inâyeti ile kendisi ve malı korunur, buyurdu. Bunu söyledikten, iki saat geçmeden kervansarayın bazı kısımlarında yangın çıktı. Bir türlü söndüremediler ve birçok mal yanıp telef oldu. Bu arada

talebesi Mevlânâ Abdülmü'min Lâhorî'nin de malları yandı. Ona hazret-i İmâm: Size hiç kimse okunması icâbeden duâları söylemedi mi? buyurdular. Arkadaşları ona bu duânın okunması gerektiğini söylemeyi unutmuşlardı.”

Vefâtı

İmâm-ı Rabbânî hazretleri ömrünün son zamanlarında evinde inzivâyâ çekilip beş vakit namaz ve Cumâ namazı hariç evden çıkmadı. Kendi oğulları ve kıymetli talebelerinden birkaç kişi hâriç başkaları çok nâdir içeri girebiliyordu. İnzivâyâ çekilip insanlardan uzak kalmasının hikmeti sorulunca; “Bu dünyâdan göçmemi çok yakın görüyorum. İş böyle olunca tamâmen inzivâ ve ayrılığı tercih edip dâimâ istiğfar ediyorum, af diliyorum. Bunları zarurî görüyorum. Bütün vakitlerimi ve nefeslerimi, zâhirî ve bâtınî ibâdetle geçirmeyi daha lüzumlu buluyorum. Bu da ancak insanlardan ayrılmak ve tam bir uzlette kalmakla ele geçer. Bunun için, beni bırakınız, benden ayrılınız ve beni Allahü teâlâyâ ısmarlayınız.” buyurdu. Ömrünün son altmış üç günü humma hastalığı çekti. Hastalığının en şiddetli günlerinde bile cemâatle namaz kılmayı terk etmeyip sâdece son dört beş gün yalnız namaz kıldı. Bir gecenin üçüncü yarısında kalkıp abdest aldı ve teheccüd namazı kılıp; “Bu bizim son teheccüdümüzdür.” buyurdu. Vasiyetini bildirdi. Vasiyetlerinin çoğu dîne uymak, sünnete yapışmak, bid’atlerden sakınmak, farz ve nâfile ibâdetlere devam etmek hakkında olup; “Dinin kıymetli kitaplarından dîne tam uymağı öğreniniz ve bununla amel ediniz. Benim techiz ve tekfin işlerimi yaparken sünnete uyunuz.” buyurdu.

1624 (H. 1034) senesi Safer ayının yirmi dokuzuncu Salı günü abdestli olarak sedir üzerine yatıp sünnet üzere sağ ellerini sağ yanağının altına koyup zikirle meşgul oldu. Bu sırada sık sık nefes aldığını gören büyük oğlu; “Hâl-i şerifiniz nasıldır babacığım?” diye sordu. İyiyim ve kıldığım o iki rekat namaz kâfidir, buyurdu. Bundan sonra bir daha konuşmayıp, yalnızAllahü teâlânın ismini zikrederken rûhunu teslim etti. Vefatında 63 yaşındaydı. Cenâzesi yıkanırken bir müddet tebessüm edip ellerini namazda olduğu gibi bağladı. Yıkama esnâsında ellerini çözdüler, fakat tekrar bağladı. Bu durum birkaç defa tekrarlanınca oradakiler bunda gizli bir sır olduğunu anlayıp bir daha ellerini çözmeyip öylece bıraktılar. Serhend’de evinin yanında defnedildi. Daha sonra Afganistan pâdişâhı Şâh-i Zaman, kabri üzerine büyük ve çok sanatlı bir türbe yaptırdı.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri vefâtından sonra da sevilmiş, asırlar boyu medh edilmiş, eserleri okunup istifâde edilmiştir. Büyük velî Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî hazretleri onu şöyle medh etmektedir:

“Yâ Rabbî! O nihâyetsiz yolun yolcusu, ilim sahiplerinin reisi, bu göz ile görülmeyen ve akıl ile varılamayan gizli sırların menbaı, insanların anlıyamadığı, ancak senin bildiğin büyüklüğün sâhibi, köpüren dalgaların mânâlar deryası; maddesizlik mekansızlık âleminin reisi, nurları ile Hindistan’ı aydınlatan, Serhend şehrini Mûsâ aleyhisselâma Allahü teâlânın kelâmı

geldiği şerefli vâdi (gibi) yapan, Muhammed aleyhisselâmın dîninin büyüklüğünün vesikası, keskin görüşlüler meclisinin ışığı, dîni bütün olanların sertâcı, düşünölemeyen yüksekliklere erişen, izinde gidenleri de oraya çeken Ahmed-i Fârûkî'nin gözlerinin nûru hürmetine beni affet..."

Evliyânın büyüklerinden ve meşhurlarından olan Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'ye hocası Şâh Abdullah-ı Dehlevî hazretleri yazdığı bir mektupta şöyle buyuruyor:

"İmâm-ı Rabbânî'yi sevenler, mümin ve takvâ sâhipleridir. Sevmeyenler ise şakî ve münâfıklardır. Bütün âlem-i İslâma, İmâm-ı Rabbânî'nin şükrünü edâ etmek vâciptir." Yine bu mektupta; "İnsanlarda bulunabilecek her kemâli, her üstünlüğü, Allahü teâlâ, İmâm-ı Rabbânî hazretlerine vermiştir..." buyurarak onu medh etmek için Farsça şu şiiri yazmıştır.

Her letâfet ki, nihân bûd pes-i perde-i gayb

Heme der sûret-i hûb-i tû ıyân sâhte end

Herçi ber safha-i endişe keşed kîlk-i hayâl

Şekl-i matbû'î tû zibâter ezân sâhte end

Şiirin mânâsı şöyledir: "Gayb perdesinin arkasında gizlenmiş olan bütün güzelliklerin hepsini, senin güzel şeklinde meydana çıkarmışlardır. Hayal kalemi düşünce sayfasına ne yazarsa yazsın, senin o güzel şeklini onlardan daha güzel yapmışlardır."

Talebeleri

Muhammed Sâdık; yirmi dört yaşındayken çok az insanın kavuşabileceği yüksek derecelere kavuşan büyük oğludur. Babasının sağlığında H. 1025'te vefât etmiştir. Muhammed Said; yüksek haller, güzel ahlâk ve temiz ameller sâhibi ikinci oğludur. Aklî, naklî ilimlerde ve tasavvuf bilgilerinde mütehassıs olan ve babasının husûsî sırlarına, büyük derecelerine, eşsiz kemâlât ve hâllerine kavuşup onun nûrunu bütün âleme yayan üçüncü oğlu Muhammed Ma'sûm-i Farûkî'dir (Bkz. Muhammed Ma'sûm-i Fârûkî). Bu talebelerinden başka Mîr Muhammed Nu'mân, Tâhir-i Lâhori, Şeyh Bediüddîn, Nûr Muhammed Pütnî, Hâmid Bengâli, Şeyh Müzemmil, Tâhir Bedahşî, Mevlânâ Ahmed Berkî, Seyyid Ahmed-i Bennûrî, Mevlânâ Kâsım Ali, Mevlânâ Yûsuf Semerkandî, Mevlânâ Muhammed Sâlih Gülâbî ve İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin hayatını, hâllerini, kerâmetlerini ve talebelerini bildiren **Zübdet-tül-Makâmât** veya **Berekât** adıyla meşhur kitabı yazan en yüksek talebelerinden olan Muhammed Hâşim-i Kişmî gibi binlerce talebe yetiştirmiştir. Bu talebelerinden herbiri bulundukları yerlerde Ehl-i sünnet îtikâdını, İslâm ahlâkını ve din bilgilerini yayarak insanları ebedî saâdete kavuşturdular ve büyük hizmetler yaptılar.

Eserleri

1) Mektûbât: Bu eseri üç cilt olup, 516 mektubunun toplanmasından meydana gelmiştir. Kelâm,

fıkıh bilgilerini ve tasavvufun mârifetlerini açıklayan uçsuz bir deryâ gibi eşsiz bir eserdir. Farsça aslı Hindistan ve Afganistan'da, 1972 yılında da Pakistan'da çok mükemmel bir şekilde ikinci ve üçüncü ciltleri bir arada iki cilt hâlinde basılmıştır. 1885 (H. 1302) yılında Muhammed Murâd-i Kazânî Mekkî tarafından **Dürer-ül-Meknûnât** adı altında Arapçaya çevrilerek basılmıştır. Daha sonra birinci cildi Türkçeye tercüme edilerek **Müjdecî Mektûblar Tercemesi** adı ile İstanbul'da İhlâs A.Ş. tarafından yayınlandı. **Mektûbât**'ın ikinci ve üçüncü cildinden de bir kısım mektuplar tercüme edilerek **Tam İlmihâl Seâdet-i Ebediyye** kitabı içinde (108 madde hâlinde) yayınlanmıştır. İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin zamanında yaşayan âlimlerden biri şöyle demiştir:

“Kalp ve ruh ilimlerinin mütehasısları ya kitap tasnif ederler veya te'lif ederler. Tasnif demek, bir ârifin kendine bildirilen ilimleri, sırları, dereceleri, yazmasıdır. Te'lif ise, başkalarının sözlerini kendine mahsus bir sıra ile toplayıp yazmasıdır. Tasnif çok zamandan beri dünyâdan kalktı. Yalnız te'lif kaldı. Fakat İmâm-ı Rabbânî'nin yazıları doğrusu tasniftir, te'lif değildir. Ben onun talebesi değilim. Fakat insaf ile söylemek lâzım gelirse, onun yazılarına çok dikkat ediyorum. İçinde başkalarının sözlerini bulamıyorum. Hepsi kendi keşifleri, kalbine gelen ilimlerdir. Hepsi de yüksek, makbul, güzel ve İslâm dînine uygundur.”

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin talebelerinden biri şöyle nakleder: “Bütün yazılarımızı, âhir zamanda gelecek olan hazret-i Mehdî'nin okuyacağı ve hepsini makbul bulacağı bize bildirildi.” buyurdu. Son asrın din ve fen ilimlerinde kâmil ve dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mâhir büyük âlim ve ruh bilgilerinin mütehasısı, Seyyid Abdülhakîm-i Arvâsî hazretleri; “Kur'ân-ı kerîm'den ve Resûlullah efendimizin hadîs-i şerîflerinden sonra en kıymetli kitab İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin **Mektûbât** kitabıdır.” buyurdu.

2) **Redd-i Revâfıd**: Şiîleri reddeden bu kitabın Türkçesi **Hak Sözün Vesikaları** kitabında bir bölüm olarak İhlâs A.Ş. tarafından yayınlanmıştır.

3) **İsbât-ün-Nübüvve: Peygamberlik Nedir?** adı ile tercüme edilmiştir.

4) **Mebde ve Meâd.**

5) **Âdâb-ül Mürîdîn.**

6) **Ta'lîk-ât-ül-Avârif.**

7) **Risâle-i Tehlîliyye.**

8) **Şerh-i Rubâıyyât-ı Bâkî.**

9) **Meârif-i Ledünniyye.**

10) **Mükâşefât-ı Gaybiyye.**

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin kıymetli sözlerinden bir kısmı şöyledir:

“Allahü teâlânın hayırlı işlerde kullandığı kimselere müjdeler olsun!”

“Her işi, dînini seven ve kayıran doğru âlimlerin kitaplarından öğrenmelidir.”

“İyi kimselerle arkadaşlık kurmalı, kötü kimselerle arkadaşlıktan kaçınmalıdır.”

“Mâlâyânî (boş şeyler) ile vakit geçirmek, Allahü teâlâdan uzaklaşmağa işârettir.”

“İhlâs ile yapılan küçük bir iş, senelerce yapılan ibâdetler gibi kazanç(sevap) hâsıl eder.”

“Her ibâdeti seve seve yapmalı. Kul hakkına dokunmamaya, hakkı olanlara hakkını ödemeğe titizlikle çalışmalıdır.”

“Mektûbât” kitabından seçmeler

Bir din âlimi gençlere din öğreteceği zaman, bunlara önce, İslâm düşmanları ve câhil kimseler tarafından şırınga edilen, yanlış bilgileri, iftirâları anlayıp, onların temiz ve körpe kafalarını, bu zehirlerden temizler. Zehirlenen rûhlarını tedâvi eder. Sonra, yaşlarına, anlayışlarına göre, İslâmiyyeti ve meziyetlerini, faydalarını, emirlerindeki ve yasaklarındaki hikmetlerini, inceliklerini ve insanlığı saâdete ulaştırdığını, onlara yerleştirir. Böylece gençlerin rûh bahçelerinde, dertlere devâ, rûhlara gıdâ olan nefis çiçekler yetişir. Böyle bir din âlimini ele geçirmek, en büyük kazançtır. Onun bakışları, rûhlara işler. Sözleri, kalplere tesir eder. Din-i İslâmı hazır lokum gibi yutmak, susuz kalmışken, soğuk şerbet içip ciğerlerine kadar serinliyebilmek, ancak böyle bir Allah adamının sunması ile mümkündür (23. mektup).

Bu mektup, Seyyid Ferîd hazretlerine yazılmıştır:

Âkıl ve bâliğ olan erkeğin ve kadının birinci vazifesi, Ehl-i sünnet âlimlerinin yazdıkları akâid bilgilerini öğrenmek ve bunlara uygun olarak inanmaktır. Allahü teâlâ, o büyük âlimlerin çalışmalarına bol bol sevâb versin! Âmin. Kıyâmette Cehennem azâbından kurtulmak, onların bildirdiklerine inanmaya bağlıdır. Cehennemden kurtulacak olanlar, yalnız bunların yolunda gidenlerdir. (Onların yolunda gidenlere “Sünnî” denir.) Resûlullah’ın (sallallahü aleyhi ve sellem) ve Eshâbının (rıdvânullahi aleyhim ecma’in) yolunda gidenler, yalnız bunlardır. Kitaptan, yâni Kur’ân-ı kerîmden ve Sünnetten, yâni hadis-i şerîflerden çıkarılan bilgiler içinde kıymetli, doğru olan, yalnız bu büyük âlimlerin, kitaptan ve sünnetten anlayıp bildirdikleri bilgilerdir. Çünkü, her bid’at sâhibi, yâni reformcu ve her sapık kimse, bozuk düşüncelerini, kısa aklı ile, kitaptan ve sünnetten çıkardığını söylüyor. Ehl-i sünnet âlimlerini gölgelemeye, küçültmeye kalkışıyor. Demek ki, kitaptan ve sünnetten çıkarıldığı bildirilen her sözü, her yazıyı doğru sanmamalı, yaldızlı propagandalarına aldanmamalıdır.

Ehl-i sünnet vel-cemâat âlimlerinin bildirdiği doğru îtikâdî açıklamak için, büyük âlim Tûr Püştî hazretleri bir kitap yazmıştır. **El-Mu’temed** adındaki bu kitabı çok kıymetlidir ve açık

yazılmıştır. Kolayca anlaşılabilir. Toplandığınız zamanlarda bu kitabı okuyunuz. Fakat, bu kitapta, her bilgi, mantık yolu ile isbât edilmiş olduğundan uzamış ve genişlemiştir. Öğrenilmesi ve inanılması herkese çok lâzım olan bilgileri kısaca anlatan bir kitap olsaydı daha uygun ve daha faydalı olurdu. Bu arada fakîrin de, Ehl-i sünnet vel-cemâat îtikâdını kısa ve açık olarak yazmak hâtırımıza geldi. Eğer yazmak nasib olursa, size de gönderirim.

Allah korusun, îtikâd edilecek şeylerde, bir sarsıntı olursa, kıyâmette, Cehennemden hiç kurtulmak olmaz. İtikâd doğru olup da, işlerde gevşeklik olursa, tövbe ile ve belki tövbesiz de affolunabilir. Eğer affolunmazsa, Cehenneme girse bile, sonunda yine kurtulur. Görülüyor ki işin aslı, temeli, îtikâdı düzeltmektir. Hâce Ubeydüllah-i Ahrâr buyurdu ki: “Bütün iyi hâlleri ve buluşları bize verseler, fakat Ehl-i sünnet vel-cemâat îtikâdını kalbimize yerleştirmeseler, hâlimi harap, istikbâlimi karanlık bilirim. Eğer, bütün haraplıkları, çirkinlikleri verseler ve kalbimizi Ehl-i sünnet îtikâdı ile süsleseler, hiç üzülmem”. Allahü teâlâ bizi ve sizi, Ehl-i sünnet îtikâdından ayırmasın! İnsanların efendisi hürmetine (aleyhissalâtü vesselâm) duâmızı kabul buyursun! Âmin.

Lâhor’dan gelen bir talebe, Şeyh Ciyû’nun eski Nahhâs Câmiinde cumâ namazı kıldığını söyledi. Meyân Refi’üddîn, şeyhin iltifâtına kavuştuktan sonra, kâdı Şeyh Ciyû’nun, kendi bahçesinde bir câmi yaptırdığını söyledi. Böyle haberleri işittiğimiz için, Allahü teâlâyâ hamd olsun! Allahü teâlâ böyle iyi işleri arttırsın! Saygı taşıyanlarımız, böyle haberleri işitince, çok, hem de pekçok sevinmekteyiz.

Muhterem Seyyid hazretleri! Bugün, Müslümanlar kimsesiz kaldı. İslâmiyete yardım için, bugün az birşey vermek, binlerce altın vermiş gibi kıymetli olur. Hangi tâlihli kimseye bu büyük nîmeti ihsân ederlerse, ona müjdeler olsun. Dînin yayılmasına, İslâmiyetin kuvvetlenmesine çalışmak, her zaman iyidir ve kim olursa olsun, böyle çalışan, cihâd sevâbına kavuşur. Fakat, İslâm düşmanlarının her yandan saldırdığı bu zamanda, Ehl-i Beyt-i Nebevîden olan siz kahramânların, yardım etmesi, elbette dahâ iyi, dahâ güzel olur. Çünkü, Allahü teâlâ, İslâmiyet gibi en büyük nîmetini, kullarına, sizin yüksek ceddiniz ile gönderdi. Sizin yardımınız, kendi yaptığı şeye yardım etmek olur. Başkalarının yardımı ise böyle olmaz. Resûlullah’a (aleyhi ve alâ âlihi minessalevâti efdalühâ ve minettehıyyâtı vetteslîmâti ekmelühâ) tam vâris olabilmek, bu büyük işi yapmakla olur. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, Eshâbına buyurdu ki: **“Siz, öyle bir zamanda geldiniz ki, Allahü teâlânın emirlerinin ve yasaklarının onda birini yapmaz iseniz, helâk olur, Cehenneme gidersiniz. Sizden sonra öyle Müslümânlar gelecek ki, Allahü teâlânın emirlerinin ve yasaklarının onda birini yapabilseler, Cehennem’den kurtulurlar.”** İşte bizim zamanımız, o zamandır ve müjdelenenler de, şimdiki Müslümânlardır. Fârisî beyit tercümesi:

Saâdet topu, ortaya kondu.

Topu kapan yok, erlere n'oldu?

Bu yakınlarda, melun Guvendval kâfirinin öldürülmesi çok güzel oldu. Onun ölümü, Hindûların burunlarının kırılmasına bir sebeptir. Ne niyetle olursa olsun, niçin öldürüldüyse öldürülsün, İslâma saldıranların alçalması, Müslümânlar için bir kazançtır. O kâfir öldürülmeden önce rüyâda, devlet reîsimizin, kâfirlerin liderlerinin başını kestiğini görmüştüm. Doğrusu, o kâfir, düşmanların önderi ve kâfirlerin şefleriydi. Allahü teâlâ, o alçakları yardımsız bıraksın! Din ve dünyânın efendisi (aleyhissalâtü vesselâm) kâfirlere karşı, bâzan şöyle duâ buyurdu: **“Allahümme şettit şemlehüm ve ferrık cem’ahüm ve harrib bünyânehüm ve huzhüm ahze azîzin muktedir!”**

İslâmiyetin ve Müslümânların yükselmesi, kâfirlerin ve kâfirliğin kıymetten düşmesine, aşağı olmasına bağlıdır. Allahü teâlâ, zimmîlerden cizye almayı emreyledi. Onlardan bu vergiyi almak, onları aşağı kılmak içindir. Kâfirler ne kadar yükselirse, Müslümânlar da, o kadar alçalır. Bu inceliği iyi anlamalıdır. Çok kimse, bu bağlılığı anlayamıyor. Bu yüzden dinlerini yıkıyorlar. Allahü teâlâ, Tövbe sûresinin, 73. âyetinde; **“Ey sevgili Peygamberim (sallallahü aleyhi ve sellem)! Kâfirlerle ve münâfıklarla cihâd et, döğüş! Onlara sert davran!”** buyurdu. Kâfirlerle döğüşmek, onlara sert davranmak, dinde zarûrî lâzımdır, yâni îmânın şartıdır. Geçen hükûmet zamanında, yayılmış olan kâfirlik alâmetlerinden, şimdi ötede beride kalmış bulunması, kâfirlere yüz vermeyen bu hükûmet zamanında, Müslümanlara çok ağır gelmektedir. Bugün, her Müslümanın birinci vazîfesi, o alçakların kötülüklerini hükûmet adamlarına anlatmaktır ve alâmetlerinin millet arasından kalkmasına çalışmaktır. Bu kötü alâmetlerden ötede beride görülmesi, belki de, bunların kötülüğünü anlamamaktan ileri gelmektedir. Elinizden gelirse, güvendiğiniz din adamlarına haber yollayınız. Bu kâfirlik alâmetlerini, millete duyursunlar. İslâmiyetin emirlerini bildirmek için, hârika işler yapmak, kerâmet sâhibi olmak şart değildir. Bilenlerin, bilmeyenlere öğretmeleri lâzımdır. Elimde gücüm, kuvvetim yoktu da, İslâmiyetin yasak ettiği şeylerin kötülüklerini söyleyemedim diyerek, özr ve bahâne ileri sürmek, kıyâmette insanı azaptan kurtaramayacaktır. İnsanların en iyileri olan Peygamberler (aleyhimüssalevâtü vetteslîmât) İslâmiyetin emirlerini, yasaklarını bildirirlerdi. Ümmetleri mûcize isteyince; **“Mûcizeleri Allahü teâlâ yaratır. Bizim vazîfemiz O’nun emirlerini bildirmektir.”** buyururlardı. Allahü teâlâ, dilerse ümmetlere merhamet ederek, inanmaları, saâdete kavuşmaları için, o ânda mûcize yaratırdı. Her ne olursa olsun, İslâmiyeti bildirmek, gençlere öğretmek, fâidelerini açıklamak, düşmanların yalanlarını, iftirâlarını cevaplandırmak elbette lâzımdır. Bilenler, bildirmezlerse, cezâdan, azaptan kurtulamayacaklardır. Bu vazifeyi yaparken, fitne çıkarmamaya, dikkat etmelidir. Dikkatle çalışırken, kendine bir sıkıntı gelirse, bunu nîmet bilmelidir. Peygamberler (aleyhimüssalevâtü vetteslîmât) Allahü teâlânın emirlerini bildirirlerken, görmedikleri sıkıntılar, çekmedikleri işkenceler kalmadı. Onların en üstünü (aleyhim minessalevâti efdalühâ ve minettehiyyâti ekmelühâ) buyurdu ki: **“Hiçbir**

Peygambere, benim çektiğim eziyet çektirilmedi.” Fârisî beyit tercümesi:

Ömür geçti, derdimi anlatmak bitmedi.

Bitireyim artık, gece devâm etmedi.

Vesselâm. (193. mektup)

Kıymetli yavrum! Cenâb-ı Hak, hayırlı işlerinizde yardımcınız olsun! Gençlik çağının kıymetini biliniz! Bu kıymetli günlerinizde, İslâmiyet bilgilerini öğreniniz ve bu bilgilere uygun olarak yaşayınız! Kıymetli ömrünüzü faydasız, boş şeyler arkasında geçirmemek için ve oyunla, eğlence ile geçirmemek için uyanık olunuz. (179. mektup)